

Muşkara'dan Nevşehir'e 290. Yıl

II. ULUSLARARASI NEVŞEHİR TARİH VE KÜLTÜR SEMPOZYUMU

TARİH | KÜLTÜR | ÇEVRE | TURİZM | SAĞLIK | EKONOMİ | İNANÇ | EĞİTİM

BİLDİRİ METİNLERİ

ntks.nevsehir.edu.tr
ntks@nevsehir.edu.tr

“MUŞKARADAN NEVŞEHİR’E”

**II. ULUSLARARASI
NEVŞEHİR TARİH VE KÜLTÜR SEMPOZYUMU
(2-3-4 Mayıs 2016)**

“Tarih | Kültür | Çevre | Turizm | Sağlık | Ekonomi | İnanç | Eğitim”

BİLDİRİ METİNLERİ

**ntks.nevsehir.edu.tr
ntks@nevsehir.edu.tr**

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları: 21

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesine aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tümü ya da bir bölümü/bölemleri Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinin yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğere yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright 2015 by Nevşehir Hacı Bektaş Veli University. All rights reserved. No part of this book may be printed, Reproduced or distributed by any electronical, optical, machanical or order means without the written permission of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University.

Editör

Prof. Dr. Filiz KILIÇ, Doç. Dr. Tuncay BÜLBÜL

Kapak Düzeni

Taylan Viraca

Tasarım-Dizgi

Arş. Gör. Murat GÜR

ISBN: 978-605-4163-30-4

II. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Metinleri

1. Baskı

Aralık, 2016

Basımevi

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Basımevi, Nevşehir

İletişim

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Prof.Dr. Filiz Kılıç Yerleşkesi

2000 Evler Mah. Zübeyde Hanım Cad. 50300 / Nevşehir Tel: 0384 228 10 00

<http://ntks.nevsehir.edu.tr>

Arş. Gör. Serkan KÖSE

MEKÂNIN KUTSALLAŞTIRILMASI: NEVŞEHİR ALEVİLİĞİNDE EŞİK İNANCI 1327

Serkan PAYDAK

TARİHİN GÖRSEL ANLATIMINDA ÖZEL MÜZELERİN ROLÜ: KAPADOKYA
SANAT VE TARİH MÜZESİ ÖRNEĞİ..... 1334

Öğr. Gör. Serkan ŞENGÜL, Yrd. Doç. Dr. Burak ERYILMAZ,

Doç. Dr. Oğuz TÜRKAY

NEVŞEHİR MUTFAK BİLİNİRLİĞİNİN DESTİNASYON MARKA DEĞERİ
BOYUTLARI İLE İLİŞKİSİNİN TESPİT EDİLMESİ 1346

Yrd.Doç.Dr. Seyhun ŞAHİN

TÜRKİYE SELÇUKLU SULTANLARI IV. KILIÇ ARSLAN İLE III. ALAEDDİN
KEYKUBÂD'IN NEVŞEHİR'DE YAŞAYAN CANLI HATIRALARI 1359

Yrd. Doç. Dr. Şamil YEŞİLYURT

MURAT DEVRİM DİRLİKİYAPAN'IN ŞİİRLERİNDEKİ İMGELER 1371

Arş. Gör. Şerife ÖRDEK

NEVŞEHİRLİ SIYÂM-ZÂDE HASAN HAMDÎ EFENDİ VE TERCEME-İ HÂLİ 1385

Öğr. Gör. Şükran DOĞRU GÜRPINAR

ÇAMURDAN SANATA UZANAN EL: GALİP KÖRÜKÇÜ 1395

Asst. Prof. Tekiner KAYA

CAPPADOCIA VISITOR PROFILE ANALYSIS: AXIX SHIFTING, REASONS AND
RESULTS 1425

Öğr. Gör. Tuğba GÖNEL SÖNMEZ

NEVŞEHİR DÜĞÜNLERİNDE GÂLE TÖRENİ VE “SAÇ” İMGESİ..... 1453

MEKÂNIN KUTSALLAŞTIRILMASI: NEVŞEHİR ALEVİLİĞİNDE EŞİK İNANCI¹

Arş. Gör. Serkan KÖSE
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
serkankose@nevsehir.edu.tr

ÖZET

İnanç unsuru, sosyo-kültürel şartlara bağlı olarak sürekli biçimde değişim-dönüşüme uğrayabilmektedir. Toplumlar ürettikleri kültürel değerleri geleneksel dünya görüşleri bağlamında şekillendirme ve anlamlandırma imkânı bulmaktadır. Yapı bakımından, bir inanç ögesinin eski ve yeni kültürel ortamlara bağlı olarak yeniden anlamlandırıldığı söylenebilir. Dolayısıyla Türk kültür coğrafyası ekseninde, doğumdan ölüme kadar birçok inanç değerinin kendi içerisinde ilintili bir yapıda görülebileceği hipotezi, kültürel kodların dönüşüme uğradığını açıklamaktadır. Bu inanç değerlerinden “eşik” ve onun etrafında oluşmuş ritüelistik uygulamalar, Türk inanç sistematığının kültürel ve anlamsal alanlarından birini oluşturmaktadır. “Eşiğe oturulmaz, basılmaz” gibi yapılmasından kaçınılan birtakım davranışların ve “eşiğin öpülerek geçilmesi” gibi eylemlerin, üzerine inşa edilmiş bir inanç örtütüsüyle açıklanması muhtemeldir. Bu bağlamda, çalışmada Anadolu Alevi Bektaşî inancında eşik kültürünün kültürel arkaplanı Türk kültür ve inanç sistemi göz önünde bulundurularak irdelenmeye çalışılacaktır. Örneklem olarak, Nevşehir’e bağlı Hacıbektaş ve Avanos ilçelerinde yer alan Alevi-Bektaşî yerleşkeleri seçilmiştir. Elde edilen veriler literatür taramalarıyla desteklenerek incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eşik İnancı, Anadolu Aleviliği, Nevşehir Aleviliği, Eski Türk İnancı, Ortak Kültürel Bellek.

Eşik Sözcüğü ve İnancı Üzerine

Eşik kelimesi sözlüklerde, kapının dip basamağı (Tietze, 2002: 747), kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak (Eren, 1999: 140) şeklinde tanımlanmaktadır. Kırgız, Kazak, Başkurt ve Tatar Türklerinde eşik karşılığı olarak “kapı” kelimesi kullanılmaktadır (Gülensoy, 2007: 344). Günümüzde Türkiye Türkçesinde kapı ve eşik kelimelerinin birbirinden farklı anlamlarda kullanıldığı söylenebilir (Atmaca vd. 2010: 40).

---

¹ Bu çalışma, NEÜBAP15S11 numaralı “Nevşehir Aleviliği Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme” adlı Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi BAP projesi kapsamında desteklenmiştir.

Eşik, mitolojik anlamda kutsaldışı mekândan kutsal mekâna ya da bunun tam tersi durumundaki geçişin alanıdır. Mitik düşüncede, mitik mekânı toplumun saygı-korku karışımı olarak tasarladığı doğaüstü güçlerle veya kutsalla açıklamak mümkün görünmektedir. Celal Beydilli (2004: 204), eşiği, doğa-uygarlık karşılaştırılmasında uygarlıktan sayılan ev ve benzeri şeylerle doğa âlemi sayılan çevre arasındaki sembolik sınır olarak tanımlamaktadır. Türk kozmogonisinde, başlangıçta Erlik ve Ülgen'in çevrelediği alanda bir ortaklık söz konusu iken, daha sonra Tanrı Ülgen'in göğe çekilmesi kutsallık algısının gökle teşekkül ettiğini göstermektedir. Göğün kutsallığına bağlı olarak yeryüzünde ağaç, dağ, su, orman, ateş gibi birtakım unsurların da kutsallığı söz konusudur. Bu bağlamda, Türk inanç sistematğinde yeryüzünde kutsal olarak görülen nesnelere, gökteki kutsallığın uzantısı olarak ifade edilebilir. Adı geçen kutsallıklara bağlı olarak eşik de Türk kültüründe ve mitolojisinde anlamlandırılan kutsal mekânlardan biridir. Araştırmacılar, Eski Türk inancında evin koruyucu ruhu olduğuna yönelik birtakım inançların olduğunu, hatta bu ruhun Tanrı vasfıyla ifade edildiğini bildirmişlerdir (Roux, 1994: 187).

Türk mitolojik sisteminde ev-eşik koruyucusu, Altay-Sayan Türklerinde Ülgen'in oğlu olarak şekillenmiştir. Nitekim Şor Türklerinde "Ejik Eezi" Ülgen'in oğlu olup insanların yaşadığı evi korumakla yükümlüdür. "Eşik iyesi"nin eve hem bereket hem felaket getirdiği inancı vardır. Eşik, bir dünyadan diğer dünyaya giriş, dıştan içe, yabancı âlemden kendi mekânına geçiş olduğu için kutsaldır (Bayat, 2007: 268-269). Bu bağlamda Altay Türklerinde eşiğe oturmak ve basmak yasaktır. Aksi takdirde eşik iyeleri evin kötü ruhlara karşı korunmasını zayıflatır. Eğer eşiğe basılırsa çeşitli hastalıklara yakalanma olası bir durumdur (Potapov, 2012: 136). Yine Altay Türklerinde eşik iyelinin çok sinirli bir karaktere sahip olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte Tıva Türklerinin inançlarında eşiğin altında çadırın koruyucu iye ruhu bulunmaktadır ve bu iye ruhu bir bebek olarak düşünülmüştür (Lvova vd. 2013: 78-79). İnan (1976: 73), İslamiyet'ten önce Türk inancında Erlik'in bahadır oğullarının kapının eşiğinde dolaştığını ve şerir ruhların eşikten geçtiğini gördüklerinde ona saldırdıklarını ifade etmiştir.

Azerbaycan Türklerinin inanışlarına göre, evin eşiğinde *Kara Çuha* adı verilen bir evliya oturur ve bu evliyaya selam vermeden eşikten geçilmez. Bir diğer inanış ise eşiğin *Astana Cini* adında sahibi olduğu yönündedir (Beydilli, 2004: 204). Anadolu'nun birçok yerinde de "eşiğe oturulmaması, eşikte durulmaması" gibi yapılmasından kaçınılan birtakım davranışlar "eşik iyelinin" neticesi olarak yer alır. Eşikten geçerken "Bismillah"

veya “Destur” denilmesi İslamiyet’le birlikte eski Türk inancının izlerinin devam ettiğini göstermektedir (Köse, 2013: 2001). Ayrıca eşik inancının halk edebiyatının birçok türünde², evlilikle ilgili birtakım pratiklerde³ varlığını sürdürdüğü ve bir şekilde günümüze kadar aktarılageldiği söylenebilir. Dolayısıyla, ortak kültürel bellekte, eski Türk inanç sisteminin İslamiyet kisvesi altında devamı niteliğinde olan birçok inanç unsuru vardır. Bu inanç unsurlarından birisi eşik olarak görülmektedir.

Anadolu ve Nevşehir Aleviliğinde Eşik İnancı

İslamiyet’le birlikte Türk kültür ve inancında, eşğin kutsallığının birtakım değişim-dönüşüm geçirerek devam ettiği söylenebilir. Anadolu Aleviliğinde, eşikle ilgili çeşitli inanç ve uygulamalar mevcuttur. Eşik, Alevilikte aydınlanma odasına giriştir. Cem odasına girenler önce eşğe niyaz eder. Eşik olmadan kapı olamayacağına ve kapı ışığa giriş olduğuna göre, önce kapının kutsallığı söz konusudur. Hz. Muhammed’in “Ben bilim kentiyim, Ali de onun kapısıdır” hadisine göre, Hz. Ali bir yandan da bilim kentinin kapısını simgeler (Birdoğan, 2015: 312). Dolayısıyla, burada eşik, Muhammed peygamber ve Ali merkezli bir anlamlandırılmayla kutsallaştırılmıştır.

Bazı Alevi ocaklarında cem ayinlerinin erkân değneğiyle yapıldığı bilinmektedir. “Tarik”, “alaca değnek” gibi adlarla ifade edilen ve kutsal olarak kabul edilen ağaçtan elde edilen bu değnek cem ayinlerinde eşik vazifesi görmektedir. Şöyle ki dede bu değneği tutar ve talipler “Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali” diyerek değneğin üç yerine niyaz ederler. Daha sonra emekleyerek geçip delile niyaz ederler ve yerlerine otururlar (Eröz, 1990: 115; Fıglalı, 1996: 345). Bu anlamda, kutsanmış bir değneğin eşikle aynı eşdeğere sahip olduğu söylenebilir. Adı geçen değnek uygulamasına benzer bir örnek Mersin Tahtacılarında da görülmektedir ve bu işi yapan kişilere “eşikçi” adı verilmektedir (Çıblak, 2005: 74). Anadolu Aleviliğinde eşğe basılması ikrardan dönüleceği anlamına gelmektedir (İpek, 2002: 26). Bu bağlamda, eşik *yola girmenin* bir sembolü olarak görülmektedir.

Hubyar ocağına bağlı Alevilerde, eşğin kutsallığına yönelik cem törenleri dışında bir uygulama yer almaktadır. Kişiler evlendiklerinde “Allah Allah, Eşiniz mutlu ola,

---

² Eşğin Türk halk edebiyatı ürünlerine yansımalarıyla ilgili bk. Filiz, Kaya (2010). Türk Kültüründe Eşik. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı ABD.

³ Yolcu, Mehmet Ali (2015). Türk Kültüründe Evliliğe Bağlı Tabu ve Kaçınmalar. Konya: Kömen yay.

Hakk'a geçe, Muradınız yerini ala, Tuttuğunuz ileri gide, Eviniz, ocağınız Ően ola, Kismetiniz gür ola, Őah-ı Merdan yardımcınız ola, EŐiĐiniz tarikat kapısı ola, Gerçeğe hu." (Bakan, 2011: 125) Şeklinde eşik duası okumaktadırlar.

Anadolu Aleviliğinde cem evinin kapısı kutsal olarak kabul edilen bir yapıda gürünmektedir. Bu kapıdan ancak sırra vakıf olanlar girebilir. İnanca göre kapı Hz. Ali'dir. Bu kapı batın kapısıdır ve "Babullah" olarak gürölmektedir. Kapıyı Hz. Ali'nin kapısı olarak gürmenin yanında cem evinin kapısında *beŐ esmanın* tezahür ettiğine inanılır. BeŐ esma, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin olarak geçmektedir. Bu sebeple eşikten medet almadan hizmetlere başlanmaz. Anadolu Aleviliğinde yaŐa göre önce erkek daha sonra kadın talipler sıra ile *eşik yoklamaya* başlarlar (Ersal, 2016: 228). Tahtacılarda ise eşik Hz. Ali'nin simgesidir ve yola girişin bir sembolü olarak gürölmektedir. Tahtacı cemlerinde eşiğe niyaz edilmesi aynı zamanda alçak gönüllü ve teslimiyet sahibi olmayı da ifade eder (Yörükan, 2002: 313). Antalya-Tekke köyü Alevilerinde eşik diğer Alevi inançlarında olduğu gibi kutsal olarak gürölmektedir. Adı geçen bölgede eşik Hz. Fatma'yı, kapının saÇ tarafı Hz. Hüseyin, sol tarafı Hz. Hasan, üstü Hz. Ali'yi simgelerken, kapı Hz. Muhammed'i ifade etmektedir (KK-1). Alevilikle ilgili bir baŐka kaynakta eşik, Hz. Ali'nin sembolü olarak gürölmekte ve eşiğin on iki imamlardan birinin burada üzerinde öldürölmesi üzerine kutsallaŐtıĐı ifade edilmektedir (Bozkurt, 1990: 140).

EŞik inancıyla ilgili Nevşehir Aleviliğine bakıldığında, Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesine gelen ziyaretçiler, Hacı Bektaş Veli'nin bulunduğu türbenin dış kapısından i kapısına kadar ne kadar eşik varsa ona *niyaz* ederler. Nevşehir Aleviliğinde eşikle ilgili anlatılan inanç, Anadolu'nun diğer yerlerindeki inançla benzerlik gürstermekle birlikte bazı farklılıkları barındırmaktadır. Nevşehir Aleviliğinde eşiğin altında Hz. Ali ve Hz. Fatma'nın Őehit olan çocukları Medet ve Mürvet'in olduğuna inanılır. Kapının saÇ tarafı Hz. Hüseyin, sol tarafı ise Hz. Hasan'ı simgelerken, kapının üstü Hz. Ali'yi temsil etmektedir. Bu sebeptendir ki Alevi BektaŐi inancında eşiğe ve kapı kenarlarına *niyaz* edilmektedir. Ayrıca Hasan ile Hüseyin dünyanın direği olarak gürölmektedir (KK-2; KK-3; KK4).

Nevşehir Aleviliğinde sadece kutsal Şahsiyetlerin türbelerinin eŐikleri değil, evin eŐiĐinin de kutsal olarak güröldüğü tespit edilmiştir. Genel anlamda eşiğe basılmaması, eşiğe oturulmaması gibi inançsal uygulamaların yukarıda bahsedilen anlatı üzerine inşa edildiği söylenebilir (KK-2; KK-3; KK4).

Nevşehir Aleviliğinde eşiğe gösterilen saygı, eşiğin altında yatan Medet ve Mürvet adında iki ulu şahsiyetle sembolleştirilmiştir. Bununla birlikte Hz. Ali'nin kapının üst kısmını sembolize etmesi kutsal şahsiyetlerin mekânı kutsallaştırdığı düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Gerek Anadolu gerek Nevşehir Aleviliğinde eşikle ilgili inançlar Aleviliğin temel şahsiyetleriyle inşa bulmuştur. Anadolu Aleviliğinde yöreden yöreye değişiklik göstermekle birlikte, Nevşehir Aleviliğinde Hz. Ali, Fatma, Hasan, Hüseyin, Medet, Mürvet ekseninde vücut bulan eşik inancı, Aleviliğin kendi kültürel kodlarıyla yeniden üretilmiştir. Bir bütün olarak bakıldığında eşik inancını kapı ile birlikte düşünmek gerekmektedir. Eski Türk inancında eşik ve kapı koruyucu ruhlarının varlığı, Nevşehir Aleviliğinde, Aleviliğin karizmatik şahsiyetleriyle anlamlandırılmıştır. Öte yandan Nevşehir Aleviliğinde, eşik inancıyla ilgili dikkati çeken diğer bir husus, Hasan ile Hüseyin'in dünyanın direği olarak ifade bulmasıdır. Bu noktada, dünyanın direğinin yine şahsiyetler üzerinde anlam bulması söz konusudur ve Türk mitolojisinde dünya direği tasavvuruna benzer bir durumla karşılaşmaktadır.⁴

Sonuç olarak, genelde Anadolu özelde Nevşehir Aleviliğinde eşikle ilgili inanç ve uygulamaların Türk mitik bilincinin ürettiği değerlerin değişim-dönüşüme uğramış şekliyle görüldüğü ve İslami kimlikle yeniden üretildiği söylenebilir. Nevşehir Alevi inancında eşiğe yüklenen anlam, kutsallaştırılmış mekânı çevreleyen Tanrı dostu ya da Tanrı'ya yakın karizmatik şahsiyetler ekseninde ritüelistik örüntü göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında, eski Türk inanç sisteminde ruh ya da Tanrı olarak eşik koruyucusunun Alevi Bektaşî inancında somutlaştırılarak yer aldığı söylenebilir. Eşik inancını ev iyeleri veya evin koruyucu ruhları bağlamında değerlendirmek mümkün görünmektedir. Aile ve ocakla birlikte kutsallaştırılan ev, eski Türklerde mikrokozmos olarak görülmektedir. Eşiğin kutsal mekân olarak görülmesinin altında yatan asıl düşüncenin bu bağlamda değerlendirilmesi olası görülmektedir. Çünkü dış dünyadan iç

---

⁴ Türk mitolojisinde "göğün direği" farklı unsurlar üzerinden ifade edilmiştir. Araştırmacılara göre, Türkler göğün direği olarak ağaç, dağ yanında herkesin göremediği bir "axix mundi" tasavvur etmişler ve bu direğin "Kutup Yıldızı"na bağlı olduğunu düşünmüşlerdir. Bunun için kutup yıldızına "Demir Kazık" ya da "Altın Kazık" demişlerdir. Kutup yıldızı Tanrının ışıklı ülkeleri olan gök ile yeryüzünü birleştiren kutlu bir kapıdır. Bu kapı gök ile yeri, ruh âlemi ile madde dünyasını ve aynı zamanda Tanrı ile insanı birbirinden ayıran sınır olarak algılanmıştır. Yakut Türklerinin inancına göre, dünyanın ortasından kutup yıldızına kadar uzanan bir demir ağaç vardır. Yer ve gök yaratılırken bu ağacın tohumu da atılmıştır (Ögel, 1995: 170-172).

dünyaya girişin sembolü olan eşik, aynı zamanda kutsal mekâna yani eve geçişin simgesidir.

KAYNAKÇA

- Atmaca, Emine; Adzhumerova, Reshide (2010). “Kapı ve Eşik Kelimeleri Üzerine”.
Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2. sy. 23-45.
- Bakan, Dilek (2011). Alevi Bektaşî Geleneğinde Hubyar Sultan. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Bayat, Fuzuli (2007). **Türk Mitolojik Sistemi I**, İstanbul: Ötüken yay.
- Beydilli, Celal (2004). **Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük**. Ankara: Yurt Kitap yay.
- Birdoğan, Nejat (2015). **Alevilik Anadolu'nun Gizli Kültürü**. İstanbul: Kaynak yay.
- Bozkurt, Fuat (1990). **Aleviliğin Toplumsal Boyutları**. Ankara: Tekin yay.
- Çıblak, Nilgün (2005). **Mersin Tahtacıları-Halkbilimi Araştırmaları**. Ankara: Ürün yay.
- Eren, Hasan (1999). **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Eröz, Mehmet (1990). **Türkiye’de Alevilik ve Bektaşilik**. Ankara: KB yay.
- Ersal, Mehmet (2016). **Alevilik Kavramlar ve Ocak Sistemi-Çubuk Havzası Örneği**-
Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yayınları.
- Fığlalı, E. Ruhi (1996). **Türkiye’de Alevilik ve Bektaşilik**. Ankara: Selçuk yay.
- Gülensoy, Tuncer (2007). **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**. Ankara: TDK yay.
- İnan, Abdülkadir (1976). **Eski Türk Dini Tarihi**. İstanbul: MEB yay.
- İpek, Yasin (2002). “Mersin Tahtacıları Üzerine Gözlemler”. **Folklor-Edebiyat Dergisi-Alevilik Özel Sayısı I**. C. 8. S. 29.
- Kaya, Filiz (2010). Türk Kültüründe Eşik. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Köse, Serkan (2013). “Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Mitik Mekân ve Mitik Zaman Algısı”.
Turkish Studiess - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 8/1 Winter 2013, p. 1995-2012.

- Lvova, E. L. vd. (2013). **Güney Sibiryâ Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri-Kainat ve Zaman-Nesneler Dünyası**. Çev. Metin Ergun. Konya: Kömen yay.
- Ögel, Bahaeddin (1995). **Türk Mitolojisi I**. Ankara: TTK yay.
- Potapov, L. P. (2012). **Altay Şamanizmi**. Çev. Metin Ergun. Konya: Kömen yay.
- Roux, J. Paul (1994). **Türklerin ve Moğolların Eski Dini**. İstanbul: İşaret yay.
- Tietze, Andreas (2002). **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı**. İstanbul: Simurg yay.
- Yolcu, Mehmet Ali (2015). **Türk Kültüründe Evliliğe Bağlı Tabu ve Kaçınmalar**. Konya: Kömen yay.
- Yörükân, Y. Ziya (2002). **Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar**. Ankara: KB yay.

Sözlü Kaynakça

- KK-1 Ali Kocababa, Dede, 75, İlkokul, Tekke Köyü-Antalya.
- KK-2 Arife Ulusoy, Ev Hanımı, 86, İlkokul, Hacıbektaş-Merkez.
- KK-3 Dede Karabacak, İşçi emeklisi, 84, ilkokul, Hacıbektaş-Merkez.
- KK-4 Kemal Taşdemir, Çiftçi, 86, ilkokul, Hacıbektaş-Merkez.